

більш якісно та використовувати їх для подальшого розвитку безпосередньо у професійній сфері.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология: учебник для высших учебных заведений / Г. М. Андреева — Москва: Аспект Пресс, 2001. — 290 с.
2. Леонтьев А.А. Психология общения / А. А. Леонтьев — Москва: Смысл, 1997. — 365 с. — (Серия «Психология для студентов»)
3. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев — Москва: Просвещение, 1965. — 214 с.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія: підручник/ В. В. Москаленко — Київ, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. — Київ: Центр учбової літератури, 2008. — 687 с.
5. Петровский А.В. Часть I. Введение в психологию: Учебник для студ. высших пед. учеб. заведений / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский, А. В. Брушлинский. — Москва: Издательский центр «Академия», 2000. — 512 с.

Костюк Т.О.

викладач

Драб Н.Л.

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ВНЗ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У даній роботі надано комплексний аналіз етапів формування міжкультурної компетенції студентів ВНЗ. Нами виділено п'ять рівнів володіння міжкультурною компетенцією, визначено завдання викладача та вимоги до студентів для ефективного становлення спеціалістів, що повністю компетентні у міжкультурній комунікації.

Ключові слова: міжкультурна компетенція, міжнародна комунікація, іноземна мова, етапи навчання іноземної мови.

Abstract. This article outlines complex analysis of the stages of forming cross-cultural competence of university students. We have determined 5 stages of cross-cultural competence, described the task of a language instructor and formulated the demands of students with the aim of preparing efficient specialists who will be able to communicate successfully in the international environment.

Key words: cross-cultural competence, international communications, foreign language, stages of teaching a foreign language.

Постановка проблеми. Одним із основним завдань викладача іноземної мови у ВНЗ України на сьогодні стає формування міжкультурної компетенції. Це пов'язано із посиленою інтеграцією України в міжнародну спільноту і саме тому випускники ВНЗ мають бути готовими до нових реалій економічного життя країни.

Аналіз останніх джерел. У міжнародних джерелах дана тема вже більше десяти років є актуальною проблематикою лінгвістичних досліджень. Відомими є роботи М. Дипедаль (2004), М. Гуїлхерм (2000) та ін. Слід зазначити, що культурні реалії вивчення іноземної мови українськими студентами досить відрізняються від процесу вивчення в інших країнах. Саме тому в нашому дослідженні змістовним є звернення до українських вчених. Проблематика міжкультурної комунікації стала останнім часом актуальною в дослідженнях українських науковців. О. Нежива, Р. Слободзян, А. Постригань та І. Василенко у своїх останніх роботах розглядали міжкультурну компетенцію як основний фактор формування спеціалістів у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Загальноприйнятою метою вивчення іноземної мови є оволодіння навичками писання, читання, говоріння та аудіювання. На сьогодні важливим стає не просто досягнення цієї базової мети, а ще й орієнтація на мету стратегічну, а саме прилучення студентів до іншої культури, тобто формування міжкультурної компетенції. Володіння даною компетенцією має допомогти у випадку будь-яких труднощів у разі необхідності спілкування з іноземцями, а також забезпечити толерантність у спілкуванні із носіями іншої культури.

Міжкультурна компетенція — це сукупність знань та вмінь, які дозволяють адекватну оцінку комунікативної ситуації у процесі міжкультурної комунікації, а також ефективне використання вербальних та невербальних засобів і втілення у практику комунікативних намірів та перевірка результатів комунікації за допомогою зворотного зв'язку [1, с. 23].

Здобуття міжкультурної компетенції студентами складається з багатокрокового процесу кожен компонент якого неможливо уникнути у формуванні майбутніх спеціалістів. Першим кроком, який ми виділяємо є *формування елементарної компетентності*. Даний рівень компетентності характеризується здатністю студента брати участь у базовій повсякденній комунікації з іноземцями. З боку міжкультурної компетенції на елементарному рівні присутнє розуміння відмінностей в поведінці та цінностях носіїв різної культури, але ступінь усвідомлення важливості даних відмінностей досить низький. Тим не менш, для того, щоб досягти максимальної міжкультурної компетенції дуже важливим є перебування студента на даному рівні, адже саме тут він здобуває базові знання в іноземній мові. За загальноєвропейськими стандартами даний крок формування міжкультурної компетентності можна визначити як володіння мовою на рівні A1 та A2.

На першому рівні оволодінням мовою викладачі повинні не тільки звертати увагу на те, щоб студент вивчав загальноповживані фрази та базову граматичну програму, а ще й мінімальні міжкультурні особливості. До них відноситься розуміння прийнятих реакцій на поведінку іноземців, а також розгляд тих тем та поведінки, що є недопустимими під час спілкування із носіями іншої культури. На першому етапі доцільним є розглянути відмінності в поведінці співбесідника в залежності від його статі, віку або статусу. Важливим є і розгляд тілесної

поведінки, тобто правила зорового контакту, жестикуляції, відстані від співбесідника під час розмови, а також зовнішній вигляд.

Після здобуття базових знань міжкультурної комунікації та оволодінням загальноповживаною лексикою студент перебуває на другому рівні формування власної компетенції. Ним є *обмежена міжкультурна компетенція*. Характеристиками другого етапу є розуміння більшості загальних дискусій як у плані мовленнєвому та граматичному, так і з погляду міжкультурних особливостей. Володіючи знаннями, що були здобуті на першому етапі, студент матиме можливість адаптувати власну поведінку відповідно до очікувань співбесідника. З боку викладача на даному етапі доцільним є звернути увагу на етичний аспект міжкультурної комунікації. До нього відноситься обмін подарунками, реакція на запрошення на вечерю чи у гості, а також прохання про допомогу чи відмова в ній. Важливим є акцент не тільки на носіїв іноземної мови, а на більш широкий спектр культур, адже в діловому житті майбутні випускники можуть стикатися із представниками різних країн світу і основною мовою їх спілкування буде англійська.

На третьому етапі, що ми умовно називаємо *професійною компетенцією*, студенти мають бути здатні брати участь у комунікації як повсякденній, так і діловій. Це той етап, коли викладач може давати студентам завдання з підготовки усної ділової презентації, тематикою якої студенти можуть обрати поведінку під час ведення бізнесу із представниками різних країн світу. Викладач має надати студентам інформацію про правила ділового листування із іноземними партнерами, а також про поведінку на ділових зустрічах. На даному етапі становлення міжкультурної компетенції студенти не мають мати проблем із розумінням культурних особливостей та усвідомленням важливості даних відмінностей. Тим не менш, для більш глибокого розуміння студентами потенційних іноземних партнерів, їм необхідно ознайомитися із низкою тематик. До них належать історія, політика, тонкощі мистецтва та літератури різних країн світу. Навіть мінімальна обізнаність в цих сферах допоможе підтримати розмову із партнером, а також зрозуміти його можливі висловлювання. У спілкуванні з представником будь-якої країни світу важливим є позитивне налаштування співбесідника на розмову, саме тому коротка дискусія про особливості літератури чи мистецтва його країни може стати досить доречною.

Останні два етапи формування міжкультурної компетенції відповідають володінню англійської мови на рівні C1 та C2. Для них важливим є повне розуміння співбесідника як лексично так і граматично. Четвертий етап, що ми визначаємо як *розвинена міжкультурна компетенція*, характеризується здатністю не тільки зрозуміти співбесідника, а ще й мати можливість активно впливати на його рішення. Студент має розрізняти між повсякденним та офіційним стилем розмови та відповідно адаптувати власну поведінку. На даному етапі викладач має звернути більшу увагу на такі технічні нюанси розмови як субтильні висловлювання, натяки та інтонацію. Тільки із здобуттям даного рівня міжкультурної компетенції студент зможе ефективно приймати участь в конференціях, проводити міжнародні презентації та брати участь в інтерв'ю.

Володіння цим рівнем компетенції гарантує можливість майбутніх спеціалістів реагувати на цитати із літератури, а також обговорювати культурні традиції, вірування, а також політичні особливості. Тут є важливим і здатність не тільки підтримати розмову про політичне чи культурне життя країни співбесідника, а також бути здатним висловитися з приводу особливостей даних сфер у власній країні. На даному етапі доцільним буде інсценування між студентами співбесіди із представниками різних країн світу.

Останнім рівнем на шляху вивчення особливостей міжнародної комунікації є становлення *вищої міжкультурної компетенції*. На ньому студент не тільки виявляє особливості поведінки носіїв іншої культури, а ще й може ефективно реагувати на них навіть у стресових ситуаціях. Завданням викладача на даному етапі є ознайомити студентів із такими специфіками мови як діалектизми, регіоналізми, колоквіалізми та сленг. Як вже зазначалося, на останніх етапах студент має повністю володіти граматичною та лексичною складовою іноземної мови. Тим, що повинно бути постійно у процесі удосконалення залишається фонетична складова. Правильна вимова в іноземній мові є однією із характеристик високого рівня володіння міжкультурною компетенцією у спілкуванні з представниками різних країн світу.

Отже, здобуття міжкультурної компетенції має відбуватися у процесі вивчення іноземної мови. Кожен рівень володіння іноземною мовою доцільно пов'язати із низкою завдань з міжкультурної комунікації. Задачею викладача є включення інформації про поведінку носіїв різних культур світу до основної програми з вивчення іноземної мови. Важливим є здобуття знань з таких питань як основні правила поведінки під час розмови з іноземцем, жестикуляція, відстань від співбесідника, вимоги до зовнішнього вигляду. Більш глибоким є вивчення правил обміну подарунками а також реакція на різноманітні запрошення. Студенти мають ознайомлюватися з історією, мистецтвом, політикою, географічним положенням, а також літературою представників іншої культури, знання про які грають визначальну роль у досягненні студентом високого рівня міжкультурної компетентності. Найвищим етапом становлення компетентного спеціаліста має стати вивчення діалектизмів, сленгу, регіоналізмів та колоквіалізмів.

Література

1. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. Три лингвострановедческие концепции: лексического фона, рече-поведенческих тактик и сапиентемы / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. —М.: Директ-Медиа, 2014. — 509 с.
2. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації: Підручник / О. О. Селіванова. — Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011. — 350 с.